

Bileog Eolais dóibh siúd a raibh teagmháil acu le daoine a bhfuil Eitinn (TB) orthu

Cad is Eitinn ann?

An Baictéar *Mycobacterium tuberculosis* is cúis leis an ngalar Eitinn. Is ar na scamhóga is minice a ghoilleann an Eitinn, ach is féidir léi cur as freisin do pháirteanna eile den chorp.

Cad iad na comharthaí atá ag an Eitinn ghníomhach?

Forbraíonn an galar eitinne go mall sa gcolann. D'fhéadfadh nach bhfeicfí comharthaí na hEitinne go ceann cúpla mí. Is féidir le haon chomhartha a leanas a bheith ina chomhartha den Eitinn.

- Fiabhras agus allas oíche
- Casacht ar feadh níos mó ná trí sheachtain
- Cailliúint meáchain
- Fuil sa tSeile (réama) ag am ar bith

Má bhíonn aon cheann de na comharthaí seo ort, ba chóir duit cuairt a thabhairt ar do dhochtúir teaghlaigh chun comhairle a fháil.

Conas a scaiptear an Eitinn?

Scaiptear an Eitinn san aer, de ghnáth. D'fhéadfadh Eitinn thógalach a bheith ar roinnt daoine a bhfuil eitinn sna scamhóga acu. Is ionann é seo agus gur féidir leo an eitinn a thabhairt do dhaoine eile. Scaiptear na frídíní san aer le linn don duine a bhfuil Eitinn ionfhabhtaíoch air/uirthi a bheith ag casacht, ag sraothartach, ag caint nó ag canadh. De ghnáth, bíonn dlúth-theagmháil le duine ionfhabhtuithe ag an Eitinn de dhíth ar feadh tamaill fhada sula dtolgann tú frídín na hEitinne tú féin.

An féidir le duine ar bith an Eitinn a tholg?

Is féidir. Is féidir le duine ar bith an Eitinn a tholg ach tá sé níos contúirtí má tá tú i do chónaí in aon teach le duine atá tinn nó má bhíonn dlúth-theagmháil agat leo. Ní éiríonn ach beagán daoine tinn de bharr frídíní eitinne a anáil. D'fhéadfadh sé seo tarlú tar éis cúpla mí nochtaithe nó alán blianta ina dhiaidh.

Cad é an difríocht idir ionfhabhtú le hEitinn folaigh agus galar na hEitinne ghníomhaí?

Nuair a théann frídíní na hEitinne isteach i do chorp ar dtús, is Ionfhabhtú Eitinne folaigh a bhíonn ann. Is ionann é seo agus go bhfuil na frídíní 'ina gcodladh' i do chorp. Mura gcuirtear cóireáil leighis ort, is féidir le h-ionfhabhtú eitinne folaigh iompú ina ghalar Eitinne ghníomhach.

Ionfhabhtú Eitinne Folaigh	Galar Eitinne Gníomhach
Tá frídíní na h-eitinne ina gcodladh i do chorp. D'fhéadfadh cúrsaí a bheith mar seo ar feadh tamall an-fhada – blianta fiú.	Tá frídíní na h-eitinne gníomhach agus ag scaipeadh. Tá siad ag déanamh damáiste dod' chorp.
Ní mhothaíonn tú tinn ná níl cuma tinn ort. Is iondúil go mbíonn X-ghathú normalta agat.	Mothaíonn tú tinn go h-iondúil. Déanfaidh do dhochtúir tástálacha speisialta chun a fháil amach cén áit a bhfuil an eitinn ag déanamh dochair dod' chorp.
Ní féidir leat an eitinn a scaipeadh ar dhaoine eile.	Má tá frídíní na h-eitinne i do scamhóga, is féidir leat an eitinn a scaipeadh ar dhaoine eile de bharr: casachtach, sraothartach, caint nó canadh.

Cóireálta go h-iondúil le cógais a thógtar ar feadh 9 mí.

Cóireálta le 3 nó 4 cógas a thógtar thar thréimhse 6 mhí ar a laghad.

Cad é teagmháil-lorg agus cén fáth go bhfuil gá leis?

D'fhéadfadh sé gur gá daoine a raibh dlúth-theagmháil acu le duine le hEitinn a scrúdú i gcomhair Eitinn iad féin. Má aithníodh tú mar dhuine a bhí i dteagmháil le h-othar eitinne, beidh fostaí ón Roinn Sláinte Poiblí i dteagmháil leat.

Is teagmháil-lorg a thugtar ar seo. Is í an aidhm atá le leis an teagmháil-lorg ná scaipeadh na h-eitinne a chosc agus an tinneas i measc iad siúd a bhí i dteagmháil le h-othair eitinne a laghdú.

Cad atá i gceist le 'teagmhálaí' eitinne?

Is éard is 'teagmhálaí' eitinne ann ná duine éigin le h-Eitinn ar chaith tú a lán ama leis/leí. Tá gach cás difriúil agus déanfaidh An Roinn Sláinte Pobail measúnú ar gach cás.

Cad a tharlaíonn má insítear dom gur 'teagmhálaí' Eitinne mé?

Iarrfaimid ort freastal ar Chlinic Teagmháil-lorg Eitinne. D'fhéadfaí é seo a thionól i do láthair oibre nó scoil ach is dóchúla go dtionólfar é sa gclinic eisothair ospidéal

Cad a tharlaíonn ag an gcoinne Teagmháil-lorg Eitinne?

Glacfaidh an dochtúir do stair leighis agus déanfar tástálacha ort. Is iondúil gur tástáil craicinn (ar a dtugtar Tástáil Mantoux) a dhéantar i dtosach. Cuirfear instealladh beag isteach i do lámh. Beidh torthaí na tástála seo ar fáil faoi cheann 2-3 lá. Cinnfidh an dochtúir, tar éis an toradh seo a fháil cad iad na tástálacha eile atá de dhith.

An mbeidh orm cóireáil leighis a fháil má bhí mé i dteagmháil le duine le h-eitinn?

o Má tá galar eitinn ghníomhach ort, atreorófar tú chuig dochtúir le haghaidh cóireála eitinne.

o Má tá ionfhabhtú eitinne folaigh ort, d'fhéadfadh sé go gcuirfear comhairle ort cúrsa cógais a ghlacadh.

An féidir liom leanacht ar aghaidh le mo ghníomhaíochtaí laethúla?

Níl aon chúis go stopfá aon ghníomhaíocht laethúil. Fiú má bhí tú i dteagmháil le duine le h-eitinn ionfhabhtaíoch, níl ann ach caolsheans go dtolgfá féin an eitinn. Is lú arís an seans go mbeadh an cineál eitinne ort a féidir a scaipeadh ar dhaoine eile. Níl aon ghá am a thógáil saor ón obair nó ón scoil.

Má tá tuilleadh cheisteanna agat, labhair leis an dochtúir ag an gclinic led' thoil.

Is féidir leat teagmháil a dhéanamh le do Roinn Sláinte Poiblí áitiúil ag

Chun tuilleadh eolais a fháil faoi eitinn, féach ar www.hpsc.ie agus cuir TB isteach sa bhosca cuardaigh atá sa choirnéal ar thaobh na lámhe deise ar bharr an scáileáin.